kinderombudsman
het beste besluit:
geef kinderen invloed

Herzien Rapport

Basisschool handelde niet volledig in lijn met kinderrechten na meldingen over pesten

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Kinderombudsman de klacht over de basisschool gegrond.

Nummer: KOM004/2024
Datum: 22 april 2025

Basisschool handelde niet volledig in lijn met kinderrechten na meldingen over pesten.
© Kinderombudsman, 22 april 2025

Onderzoekers
Chantal Roso & Ilona van Angeren

Kinderombudsvrouw
Margrite Kalverboer

Kinderen hebben rechten

Deze zijn onder meer vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De rechten gelden voor iedereen onder de 18 jaar.

De Kinderombudsman controleert of de overheid de kinderrechten in Nederland naleeft. Hij doet dit ook bij organisaties in het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de gezondheidszorg. De Kinderombudsman heeft verschillende taken.

Onderzoek

De Kinderombudsman doet onderzoek naar onderwerpen die te maken hebben met schending van de kinderrechten. Hij kan ook een onderzoek beginnen naar aanleiding van klachten die binnenkomen over individuele gevallen.
Op basis van signalen en onderzoeken adviseert hij – gevraagd en ongevraagd – het parlement en verschillende instanties. Hij probeert structurele oplossingen te vinden voor problemen die met de rechten van kinderen te maken hebben.

Bewustwording kinderrechten

Het is belangrijk dat iedereen weet dat er kinderrechten zijn en wat deze inhouden. Dus zowel de kinderen en jongeren zelf, als hun ouders, scholen, de overheid en instanties. Daarom maakt de Kinderombudsman volwassenen, kinderen en jongeren bewust van de kinderrechten.

Meer informatie, rapporten en adviezen zijn te vinden op www.kinderombudsman.nl

INHOUD

Samenvatting 5

1 Wat is de klacht en het klachtverloop 6

1.1 Wat is de klacht 6
1.2 Klachtverloop 6

2 Wat zijn de bevindingen: feiten en meningen 8

2.1 Feiten 8
2.2 Meningen 8

3 Beoordeling 11

3.1 De klacht 11
3.2 Oordeel 11
3.3 Toelichting op het oordeel 11
3.4 Het beste besluit voor het kind 12

4 Conclusie en aanbeveling 14

4.1 Conclusie 14
4.2 Aanbeveling 14

Bijlage 1: Kinderrechtelijk kader 15

Bijlage 2: Nationale wetgeving 18

Bijlage 3: "Het beste besluit voor het kind" (versie voor professionals) 19

Bijlage 4: "Het beste besluit voor het kind" (versie voor kinderen) 21

Bijlage 5: Het gedragsprotocol van de school 22

Samenvatting

Wie is David?
David is een jongen, nu dertien jaar oud. David zat vanaf groep 1 tot en met groep 8 op dezelfde basisschool. David geeft aan dat hij veel last heeft gehad van pesten op deze school.

De klacht
De moeder klaagde namens David bij de Kinderombudsman dat de school onvoldoende voor een veilige schoolomgeving zorgde nadat David vertelde dat hij werd gepest door klasgenoten. Daarbij vonden David en zijn moeder dat de school onvoldoende de mening en behoeften van David meewoog.

Het onderzoek van de Kinderombudsman
De Kinderombudsman onderzocht de klacht. Hiervoor sprak de Kinderombudsman met David en zijn moeder. Ook stelde de Kinderombudsman vragen aan de school en las de Kinderombudsman alle stukken om zo goed mogelijk te begrijpen wat er is gebeurd.

Wat vindt de Kinderombudsman
De Kinderombudsman vindt dat David en zijn moeder gelijk hebben met de klacht. De Kinderombudsman vindt op basis van de stukken dat de school niet duidelijk genoeg het belang van David vooropstelde bij haar besluiten. Daarbij leefde de school Davids rechten op participatie en informatie niet volledig na. Doordat David zich niet gehoord voelde en doordat de school David onvoldoende informeerde, voelde David zich niet meer veilig op school. Daarmee handelde de school ook onvoldoende in overeenstemming met Davids rechten op ontwikkeling, bescherming tegen (verder) pesten en onderwijs.

Aanbeveling van de Kinderombudsman
De Kinderombudsman geeft een advies aan de school zodat zij kan leren van de klacht. De Kinderombudsman adviseert de school om de stappen uit het stappenplan "Het beste besluit voor het kind" in het onderdeel over pesten in het gedragsprotocol te verwerken en toe te passen. Het stappenplan is een hulpmiddel om goede besluiten voor kinderen te nemen. Het is te vinden op onze website en zit ook als bijlage bij het rapport. Door de stappen uit het stappenplan in het gedragsprotocol van de school te verwerken en toe te passen, vergroot de school de kans dat zij voortaan wel volledig in overeenstemming met kinderrechten handelt.

1 Wat is de klacht en het klachtverloop

1.1 Wat is de klacht

De moeder van David[1] nam op 13 september 2023 contact op met de Kinderombudsman. Zij klaagde namens David onder meer dat de school[2] niet goed omging met het pestgedrag van klasgenoten tegen David.

1.2 Klachtverloop

1.2.1 Klachtenprocedure bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs

De moeder diende op 6 mei 2022 samen met de vader onder andere deze klacht in bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs ('klachtencommissie'):

> De school heeft niet adequaat opgetreden tegen het pestgedrag tegen David. De school had het gedrag moeten kwalificeren als pesten en het gedragsprotocol, waar het pestprotocol onderdeel van uitmaakt, moeten toepassen.

De klachtencommissie verklaarde de klacht op 27 september 2022 ongegrond.

De klachtencommissie oordeelde dat pas sprake is van een onveilige schoolomgeving als de school onvoldoende doet om pesten te voorkomen of nalaat passende maatregelen te treffen. Daarbij heeft de school een zekere ruimte om zelf te beslissen het pestprotocol wel of niet toe te passen. De klachtencommissie vond dat de school terecht had besloten dat sprake was van negatief gedrag, maar niet van pesten. Er was namelijk niet komen vast te staan dat sprake was van structureel, moedwillig kwetsend gedrag tegen David. De klachtencommissie vond dan ook dat het de school niet kon worden verweten dat zij het pestprotocol niet officieel had ingezet. Dat de school wel onderdelen uit het pestprotocol had ingezet om de groepsdynamiek aan te pakken, betekent niet dat de school het hele protocol had moeten toepassen.

1.2.2 Klacht bij de Kinderombudsman

De moeder van David was het niet eens met de beslissing van de klachtencommissie. Zij nam daarom contact op met de Kinderombudsman. De Kinderombudsman heeft de klacht als volgt opgeschreven, zodat de klacht aansluit op de kinderrechten van David:

> De school zorgde onvoldoende voor een veilige schoolomgeving nadat David aan de school vertelde dat hij werd gepest door klasgenoten. Daarbij woog de school de mening en behoeften van David onvoldoende mee.

1.2.3 Geen onderzoek naar of er is gepest

De Kinderombudsman heeft bij de opening van het onderzoek aan David, de moeder en de school laten weten dat het onderzoek niet gaat over de vraag of er daadwerkelijk is gepest of niet. De Kinderombudsman onderzoekt of de school de kinderrechten van David naleefde nadat David vertelde dat hij werd gepest.

1.2.4 Ontvankelijkheid van de klacht bij de Kinderombudsman

De school plaatst vraagtekens bij de ontvankelijkheid van de klacht bij de Kinderombudsman. De school zegt daarover het volgende. In artikel 9:23 sub m van

[1] David is een door het kind zelf verzonnen naam, zodat mensen die het rapport lezen niet weten dat het over hem gaat. Op die manier beschermt de Kinderombudsman zijn privacy.
[2] De Kinderombudsman beschermt de privacy van het kind nog verder door niet de naam van de school te noemen.

de Algemene wet bestuursrecht (Awb) staat dat de ombudsman niet verplicht is om een onderzoek in te stellen als het verzoek is behandeld door een wettelijk geregelde onafhankelijke klachtencommissie. Op grond van artikel 14 van de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) moeten alle schoolbesturen in het primair onderwijs aangesloten zijn bij een klachtencommissie. Op 27 september 2022 heeft de klachtencommissie al uitspraak gedaan. Het kan volgens de school niet zo zijn dat de Kinderombudsman een soort beroepsinstantie wordt van de klachtencommissie, terwijl dat niet is vastgelegd in artikel 14 van de WPO[3].

De Kinderombudsman vindt dat de klacht wél ontvankelijk is. De Kinderombudsman is niet verplicht om onderzoek te doen als de klacht al is behandeld door een wettelijk geregelde klachtencommissie[4], maar de Kinderombudsman mág dit wel en is dus bevoegd. De Kinderombudsman benadrukt dat hij een tweedelijnsklachteninstantie is. Dat wil zeggen dat in principe eerst de procedure bij de klachtencommissie van de betreffende organisatie moet worden doorlopen voordat een klacht kan worden voorgelegd aan de Kinderombudsman. Het bestaan en doorlopen van een procedure bij de onafhankelijke klachtencommissie staat er dus niet aan in de weg om een klacht voor te leggen aan de Kinderombudsman; het is juist een voorwaarde. Als de Kinderombudsman vermoedt dat een school kinderrechten schendt, is het juist belangrijk dat de Kinderombudsman onderzoek doet. De Kinderombudsman heeft namelijk als wettelijke taak te bevorderen dat onder meer scholen kinderrechten naleven.[5] De Kinderombudsman heeft daarom onderzocht of de school de kinderrechten van David heeft nageleefd. Het oordeel van de Kinderombudsman hierover is te lezen in hoofdstuk 3.

1.2.5 Herzieningsverzoek door de school

Op 5 september 2024 heeft de Kinderombudsman het openbaar rapport uitgebracht en op zijn website gepubliceerd. Daarna heeft de school de Kinderombudsman verzocht het rapport te herzien. De informatie die de school aanleverde, was voor de Kinderombudsman aanleiding de eerdere bevindingen aan te vullen en op enkele onderdelen een nadere toelichting te geven. Dit heeft niet geleid tot een andere conclusie over de gegrondheid van de klacht.

[3] Zie bijlage 2
[4] Art. 9:23 sub m Algemene wet bestuursrecht (Awb).
[5] Art. 11b lid 1 Wet Nationale ombudsman (WNo).

2 Wat zijn de bevindingen: feiten en meningen

2.1 Feiten

De Kinderombudsman sprak met David en zijn moeder. Ook stelde de Kinderombudsman schriftelijk vragen aan de school. De Kinderombudsman beschikt over verschillende stukken van de moeder van David en van de school. Op basis van alle informatie kunnen de volgende feiten worden vastgesteld.

David zat vanaf groep 1 tot en met groep 8 op dezelfde basisschool. Twee keer per jaar monitort deze school de sociale veiligheid in de klas. De school heeft een gedragsprotocol, waarin een onderdeel is opgenomen over hoe moet worden omgegaan met pestgedrag. Dit protocol omschrijft pestgedrag als herhaaldelijk, langdurig en systematisch negatief gedrag van één of meerdere leerlingen met de bedoeling een ander lichamelijk of geestelijk te kwetsen. Het is gedrag waarmee je de grens van een ander overschrijdt.

Het gedragsprotocol onderscheidt pestgedrag op individueel niveau, groepsniveau en schoolniveau. De aanpak van pesten op individueel niveau[6] luidt als volgt:

1. We grijpen direct in bij constatering van pestgedrag.
2. Afhankelijk van plaats en tijdstip neemt de leerkracht een - tijdelijke - maatregel ter oplossing. Dit kan stap 1 van het gedragsprotocol zijn (witte kaart).
3. De leerkracht geeft het incident - indien van toepassing - direct door aan andere leerkracht(en) en aan de pestcoördinator (de directeur).
4. De leerkracht maakt een aantekening van het pestgedrag in het leerlingdossier.
5. Bij ernstig pestgedrag worden de ouders van pester en slachtoffer geïnformeerd.
6. Bij herhaald, hardnekkig of agressief pestgedrag worden de ouders van de pester voor een gesprek uitgenodigd.
7. De ouders wordt bij extreem gedrag het vervolgtraject medegedeeld (zie gedragsprotocol “schorsing of verwijdering”).

2.2 Meningen

De Kinderombudsman vindt het belangrijk de mening van kinderen te horen. Voor dit onderzoek is daarom gesproken met David. De Kinderombudsman heeft ook de moeder en de school in de gelegenheid gesteld hun mening te geven over de gebeurtenissen. Hiervan is een verslag gemaakt. Daarop mochten David, de moeder en de school reageren. Het verslag is daarna waar nodig aangepast. De meningen worden hieronder beschreven.

2.2.1 David en zijn moeder

Tijdens de basisschoolperiode waren er volgens David regelmatig incidenten tussen hem en een groepje medeleerlingen. De medeleerlingen duwden David of daagden hem uit om iets te doen wat hij vanwege zijn beperking niet kan. Verder geeft David aan dat hij werd uitgelachen, uitgescholden en buitengesloten met spelen of samenwerken op school. Ook zegt David dat hij klappen tegen zijn hoofd kreeg, dat hij werd opgewacht op het plein en dat zijn spullen en kleding werden weggegooid in de kleedkamer. Er werden volgens David rotdingen tegen hem gezegd en er werden dingen over David gezegd die niet waar waren. David heeft dit ervaren als pesten.

[6] De volledige tekst van het gedragsprotocol is opgenomen in bijlage 5.

De school had maatregelen genomen om (verdere) incidenten te voorkomen. David vond het heel erg dat hij vanwege deze maatregelen door een andere ingang naar binnen en naar buiten moest op school, dat hij zijn fiets ergens anders moest neerzetten en dat hij niet 's morgens voor schooltijd op het achterplein mocht spelen.

Vooral de laatste twee jaar van de basisschool had David last van het pesten. Hij wilde niet meer naar school en durfde niet meer naar buiten omdat hij zich onveilig voelde. Uiteindelijk heeft hij therapie van een orthopedagoog gekregen en sindsdien heeft hij geen last meer van angsten.

David vindt dat de school sneller had moeten ingrijpen toen hij werd gepest. Ook had de school volgens David zwaardere straffen op moeten leggen aan de kinderen die pesten. Verder vindt hij dat er onvoldoende orde was in de klas. Er werd bijvoorbeeld met hem gestoeid en gevochten in de klas, terwijl hij dit niet wilde.

David voelde zich onvoldoende gehoord door de school. De school hield zich volgens David niet aan de afspraken. Zo was er volgens David een afspraak gemaakt dat hij niet meer naast een van de pesters zou hoeven zitten, maar stelde de docent dit toch voor. David wil graag een excuses van de school en hoopt dat andere kinderen niet meer worden gepest op school.

De moeder van David vindt dat de school onterecht niet erkent dat er sprake was van pesten. Daardoor paste de school onterecht het pestprotocol niet toe. Daarmee schoot de school volgens moeder tekort in het bieden van een veilige schoolomgeving voor David.

2.2.2 Reactie van de school op David en zijn moeder

Volgens de school koos David zelf voor een andere ingang van de school. Hierover heeft de school geen maatregelen gegeven waaraan David zich moest houden. De school gaf aan dat David iedere dag naar buiten ging en speelde met de andere kinderen, ook met de kinderen waarover David klaagde. De school heeft wel tegen David gezegd dat hij ook het voorplein kon gebruiken als hij last had van kinderen op het achterplein.

De school vindt dat zij de afspraken is nagekomen. Als deze afspraken niet passend en haalbaar waren, heeft de school dat aan David uitgelegd. De school is van mening dat zij zich bijzonder inspande om ervoor te zorgen dat er voor David een sociaal veilige omgeving was nadat hij had aangegeven dat hij werd gepest door klasgenoten.

2.2.3 School

De school zegt dat zij het protocol soms wel en soms niet toepaste, omdat de incidenten niet altijd zo erg waren dat het protocol moest worden toegepast. De school benadrukt dat de incidenten geen enkele relatie hadden met de beperking van David. Bovendien had David volgens de school een eigen aandeel in de voorvallen. David liet op school geen gedrag zien dat past bij een leerling die gepest wordt. Zo trad hij vaak op de voorgrond en ging hij regelmatig met de leerkrachten en leerlingen in discussie.

De school benadrukt dat zij veel gesprekken met de moeder en David heeft gehad over het welbevinden van David. Er is voortdurend op verschillende wijzen bij David gecheckt hoe het met hem ging en afgestemd wat hij nodig had. De school vroeg vaak aan het einde van de dag aan David of het goed ging, maakte afspraken over het opsteken van een duimpje en stelde een heen-en-weer schriftje in. De bedoeling van het schriftje was dat David daar aan het einde van de schooldag in schreef wat er goed ging en wat er niet goed ging. Het schriftje is na korte tijd door de moeder

ingenomen en niet meer teruggegeven. Ook uit de veiligheidsmonitor blijkt dat David zich veilig voelde op school en durfde op te komen voor zichzelf.

Verder zorgde de school voor extra toezicht tijdens situaties buiten de klas, zoals bij het buitenspelen en de kleedkamer van gym. Ook zijn er afspraken gemaakt over hoe en waar David ongewenst gedrag kon melden (bij de intern begeleider en de intern directeur die ook anti-pestcoördinator is). Aan het begin van het schooljaar 2021-2022 is iemand van buitenaf ingehuurd voor het "Rots en Water" groepsprogramma. Daarna is met de moeder besproken om dit voor David voort te zetten in de vorm van individuele begeleiding, maar daar wenste de moeder geen gebruik van te maken. De moeder gaf aan dat zij zelf begeleiding voor David had ingeschakeld, maar zij deelde daar niets over met de school.

2.2.4 Reactie van de moeder op de school

De school gaat volgens de moeder voorbij aan het recht op veiligheid, ongeacht het mogelijke aandeel van David zelf. Ook vindt de moeder dat de school voorbij gaat aan het feit dat de school David niet heeft gehoord over wat hij nodig had. Bovendien had de school volgens de moeder moeten onderzoeken wat David anders maakt, zodat de school haar handelen hierop had kunnen aanpassen.

3 Beoordeling

De Kinderombudsman beoordeelt in dit hoofdstuk of de klacht gegrond is.

3.1 De klacht

De moeder klaagde namens David dat de school onvoldoende voor een veilige schoolomgeving zorgde nadat David vertelde dat hij werd gepest door klasgenoten. Daarbij vonden de moeder en David dat de school de mening en behoeften van David onvoldoende meewoog.

3.2 Oordeel

De Kinderombudsman verklaart de klacht gegrond.

3.3 Toelichting op het oordeel

De Kinderombudsman vindt dat de school niet volledig in lijn met Davids kinderrechten handelde nadat David vertelde dat hij werd gepest.

Waar had David recht op?
De Kinderombudsman beoordeelt of de school in lijn heeft gehandeld met het Kinderrechtenverdrag. Op basis van het Kinderrechtenverdrag was de school verplicht om het belang van David voorop te stellen bij beslissingen die David raakten.[7] Verder had David het recht op participatie en informatie.[8] Tot slot had David het recht op ontwikkeling, bescherming tegen (verder) pesten en onderwijs.[9]

1. Belang van het kind voorop
De Kinderombudsman vindt op basis van de stukken dat de school niet duidelijk genoeg het belang en de kinderrechten van David vooropstelde. Toen de school een beslissing nam die David raakte, had zij op basis van het Kinderrechtenverdrag de verplichting om het belang van David voorop te stellen en in kaart te brengen welke kinderrechten relevant waren bij het nemen van haar beslissing. Vervolgens moest de school in kaart brengen wat de belangen van anderen waren (te denken valt aan andere leerlingen of leerkrachten). Deze belangen moesten vervolgens tegen elkaar worden afgewogen. Omdat het ging om een klacht van David, moet zijn belang daarin een eerste overweging zijn. Daarna moest aan David uitgelegd worden hoe de school tot haar beslissing was gekomen en wat David kon doen als hij het daarmee oneens was. De Kinderombudsman vindt dat de school niet voldoende aan de Kinderombudsman liet zien dat zij deze stappen voor David heeft gezet en een belangenafweging heeft gemaakt. De school gaf slechts aan dat zij het protocol soms wel en soms niet toepaste, omdat de incidenten niet altijd zo erg waren dat het protocol moest worden toegepast. Daarbij benadrukte de school dat David een eigen aandeel had in de incidenten. Ook is het zo dat als de school een beslissing moest nemen over een ander kind, zij een zelfde soort afweging in lijn met kinderrechten moest maken.

2. Participatie en informatie

[7] Zie artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag.
[8] Zie artikelen 12 en 17 van het Kinderrechtenverdrag.
[9] Zie artikelen 6, 19, 28 en 29 van het Kinderrechtenverdrag.
Zie verder bijlage 1 voor een uitgebreidere toelichting op het kinderrechtelijk kader.
De klacht gaat over hoe de school handelde nadat David vertelde dat hij werd gepest. Daarbij leggen David, de moeder en de school geen focus op de beperking van David. De Kinderombudsman toetst daarom in dit onderzoek niet aan de artikelen 2 en 23 van het Kinderrechtenverdrag.

De Kinderombudsman ziet dat de school haar best deed door meerdere keren met David (en zijn moeder) in gesprek te gaan en een Rots en Water training aan te bieden. Ook maakte de school afspraken over onder meer het opsteken van een duimpje en het heen-en-weer-schriftje. Daarbij sprak de school af waar David ongewenst gedrag kon melden. Toch vindt de Kinderombudsman dat de school onvoldoende Davids rechten op participatie en informatie naleefde. De school geeft namelijk slechts bij een deel van de incidenten aan wat de mening van David was. De school laat vervolgens niet duidelijk zien wat er met de mening van David is gedaan. Ook legde de school niet aan David uit waarom zij het protocol soms wel en soms niet toepaste. Daarbij informeerde de school David niet over wat hij kon doen als hij het niet eens was met de besluiten van de school. De Kinderombudsman vindt dat de school beter aan David had moeten uitleggen wat zij met zijn mening deed. Ook had de school David beter moeten informeren wat hij kon doen als hij het niet eens was met de besluiten van de school.

3. Ontwikkeling, bescherming tegen (verder) pesten en recht op onderwijs
De Kinderombudsman ziet dat de school haar best deed om David zo goed mogelijk te laten ontwikkelen door maatregelen te nemen zoals hiervoor omschreven. Doordat de school Davids rechten op participatie en informatie echter onvoldoende naleefde, handelde de school ook onvoldoende in overeenstemming met Davids recht op ontwikkeling, bescherming tegen (verder) pesten en onderwijs. Doordat David zich niet gehoord voelde en doordat de school David onvoldoende informeerde, voelde David zich namelijk niet meer veilig op school.

3.4 Het beste besluit voor het kind

De Kinderombudsman heeft een stappenplan ontwikkeld voor professionals om besluiten te nemen die in lijn zijn met kinderrechten. Dit stappenplan heet "Het beste besluit voor het kind".[10]

De Kinderombudsman laat hieronder op basis van de stappen uit "Het beste besluit voor het kind" zien hoe de school besluiten kan nemen in overeenstemming met kinderrechten. De Kinderombudsman doet dit op basis van de situatie van David. De school kan het stappenplan echter gebruiken voor elke situatie waarin zij een besluit over een kind moet nemen.

De eerste stap houdt in dat de school onderzoekt wat het beste is voor de ontwikkeling van het kind, in dit geval David. Het Kinderrechtencomité heeft een lijst opgesteld met zeven elementen (die zijn gelinkt aan de kinderrechten uit het Kinderrechtenverdrag) die altijd gecheckt moeten worden. Het gaat om de volgende zeven elementen:

1. De mening van het kind;
2. De identiteit van het kind;
3. Het behoud van de gezinsomgeving en het onderhouden van betrekkingen;
4. De zorg, bescherming en veiligheid van het kind;
5. De kwetsbare situatie van het kind;
6. Het recht op gezondheid;
7. Het recht op onderwijs.

Soms zijn er extra elementen die belangrijk zijn om mee te nemen in het onderzoek. Welke dat zijn, is afhankelijk van de situatie waarin het kind zich bevindt.

[10] Het volledige stappenplan staat in bijlage 3 (voor professionals) en bijlage 4 (voor kinderen).

Als het gaat om de situatie van David, is het vooral belangrijk dat de school de elementen 1, 4 en 7 checkt. Als de school deze elementen checkt, vergroot zij de kans dat zij een besluit neemt in overeenstemming met het recht op participatie, informatie, ontwikkeling, bescherming tegen (verder) geweld en onderwijs.[11] Voornoemde drie elementen zijn namelijk aan die kinderrechten gelinkt.

De tweede stap houdt in dat de school de andere belangen in kaart brengt. Dit kunnen bijvoorbeeld de belangen van klasgenoten of leraren zijn. Ook financiële belangen kunnen een rol spelen.

Bij de derde stap maakt de school een belangenafweging waarbij het belang van het kind voorop wordt gesteld.[12] Het is mogelijk dat het belang van het ene kind (David) botst met de belangen van andere kinderen (zoals zijn klasgenoten). Volgens het Kinderrechtencomité moeten dan de belangen van alle kinderen zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen en moet een geschikt compromis worden gevonden.[13]

Als vierde en laatste stap legt de school het besluit uit aan het kind. Daarbij vertelt de school aan het kind wat het kind kan doen als het kind het niet eens is met het besluit van de school. In dit geval moet de school aan het kind uitleggen waarom zij onderdelen uit het gedragsprotocol wel of niet toepast. Daarmee handelt de school in lijn met het recht op participatie en informatie.

[11] Zie artikelen 6, 12, 17, 19, 28 en 29 van het Kinderrechtenverdrag.
[12] Dit is in lijn met artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag.
[13] CRC/C/GC/14, par 39.

4 Conclusie en aanbeveling

4.1 Conclusie

De moeder klaagde namens David dat de school onvoldoende voor een veilige schoolomgeving zorgde nadat David vertelde dat hij werd gepest door klasgenoten. Daarbij vonden de moeder en David dat de school de mening en behoeften van David onvoldoende meewoog.

De Kinderombudsman heeft de klacht getoetst aan Davids kinderrechten uit het Kinderrechtenverdrag. De Kinderombudsman ziet dat de school haar best deed door maatregelen te nemen nadat David vertelde dat hij werd gepest. Toch vindt de Kinderombudsman op basis van de stukken dat de school niet volledig in lijn met Davids kinderrechten handelde. De Kinderombudsman komt daarom tot de conclusie dat de klacht gegrond is.

4.2 Aanbeveling

De Kinderombudsman vindt het belangrijk dat de school voortaan in overeenstemming met kinderrechten handelt. De Kinderombudsman ziet dat het onderdeel over pesten in het gedragsprotocol niet aansluit bij de stappen uit "Het beste besluit voor het kind". Zo staat er dat de ouders van de pester en het slachtoffer worden geïnformeerd, maar staat er niet dat de betrokken kinderen worden geïnformeerd. De Kinderombudsman adviseert de school om de stappen uit "Het beste besluit voor het kind" te verwerken in het gedragsprotocol en vervolgens ook toe te passen. Op die manier vergroot de school de kans dat zij voortaan wel overeenstemming met kinderrechten handelt.

De school zou in ieder geval de volgende stappen in het gedragsprotocol kunnen opnemen:

1. De school onderzoekt aan de hand van de elementen wat het beste is voor de ontwikkeling van het kind/de kinderen. De school onderzoekt dit óók als ter discussie staat of sprake is van pesten in de zin van het gedragsprotocol. De school vraagt daarvoor in ieder geval de (vermoedelijke) pester en het slachtoffer om hun mening. Daarbij zorgt de school ervoor dat de (vermoedelijke) pester en het slachtoffer goed geïnformeerd hun mening kunnen vormen.
2. De school brengt de overige belangen in kaart.
3. De school maakt vervolgens een belangenafweging waarbij het belang van het kind/de kinderen vooropstaat. De school weegt de mening van de (vermoedelijke) pester en het slachtoffer mee in de besluitvorming.
4. De school legt de (vermoedelijke) pester en het slachtoffer uit wat het besluit is, waarom dit besluit is genomen en wat zij kunnen doen als zij het niet eens zijn met het besluit.

Margrite Kalverboer

Kinderombudsvrouw

Bijlage 1: Kinderrechtelijk kader

1. Inleiding

Het Kinderrechtenverdrag is in 1989 aangenomen door de Verenigde Naties.[14] De Nederlandse regering keurde het Kinderrechtenverdrag in 1995 goed.[15] Sindsdien is Nederland verplicht zich te houden aan de kinderrechten die hierin zijn vastgelegd. Er is een Kinderrechtencomité aangesteld dat de taak heeft om te controleren of de landen zich houden aan het Kinderrechtenverdrag.[16] Om landen te helpen bij het goed uitvoeren van het Kinderrechtenverdrag schrijft het Kinderrechtencomité algemene toelichtingen op de verdragsartikelen. Deze algemene toelichtingen heten General Comments. Hierin legt het Kinderrechtencomité uit hoe één of meerdere kinderrechten uit het Kinderrechtenverdrag moeten worden begrepen.[17] De volgende paragrafen beschrijven welke kinderrechten en General Comments belangrijk zijn voor de situatie van David.

2. Het belang van het kind voorop

In artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag staat dat het belang van het kind voorop moet staan als er een beslissing wordt genomen die het kind raakt. Deze verplichting geldt voor openbare en particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn, rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten en wetgevende lichamen.[18] Het Kinderrechtencomité heeft in General Comment nr. 14 beschreven hoe een beslissing kan worden genomen waarbij het belang van het kind voorop staat.[19] De Kinderombudsman heeft deze stappen uitgewerkt in het stappenplan "Het beste besluit voor het kind".[20]

De eerste stap houdt in dat onderzocht moet worden welk besluit het beste is voor de ontwikkeling van het kind. Het Kinderrechtencomité heeft een lijst opgesteld met zeven elementen (die zijn gelinkt aan de kinderrechten uit het Kinderrechtenverdrag) die in ieder geval altijd gecheckt moeten worden. Het gaat om de volgende zeven elementen:

1. De mening van het kind;
2. De identiteit van het kind;
3. Het behoud van de gezinsomgeving en het onderhouden van betrekkingen;
4. De zorg, bescherming en veiligheid van het kind;
5. De kwetsbare situatie van het kind;
6. Het recht op gezondheid;
7. Het recht op onderwijs.

Soms zijn er extra elementen die belangrijk zijn om mee te nemen in het onderzoek. Welke dat zijn, is afhankelijk van de situatie waarin het kind zich bevindt.

Op de volgende pagina staat in een tabel welke elementen in de situatie van David met name relevant zijn. Daarnaast staat aan welke kinderrechten deze elementen in dit geval zijn gelinkt.

---

[14] A/RES/44/25.
[15] *Trb.* 1990, 170.
[16] Artikel 43 van het Kinderrechtenverdrag.
[17] Zie voor een overzicht van alle General Comments die het Kinderrechtencomité heeft opgesteld: https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/general-comments.
[18] Artikel 3 lid 1 van het Kinderrechtenverdrag.
[19] UN Document CRC/C/GC/14, par. 46 e.v.
[20] Zie bijlagen 3 en 4.

Element	Kinderrecht
De mening van het kind	Artikelen 12 en 17 IVRK (het recht op participatie en informatie)
De zorg, bescherming en veiligheid van het kind	Artikelen 6 en 19 IVRK (het recht op ontwikkeling en bescherming tegen geweld)
Het recht op onderwijs	Artikelen 28 en 29 (het recht op onderwijs en doelstellingen van het onderwijs)

De tweede stap houdt in dat alle andere belangen (dan die van het kind) in kaart moeten worden gebracht. Daarbij kunnen ook belangen van andere kinderen (zoals zijn klasgenoten) een rol spelen.

Vervolgens dient bij de derde stap een afweging gemaakt te worden tussen de belangen van het kind en de overige belangen. Het is mogelijk dat de belangen van het ene kind botsen met de belangen van andere kinderen. In dat geval moeten volgens het Kinderrechtencomité de belangen van alle kinderen zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen en moet een geschikt compromis worden gevonden.[21]

Als vierde stap wordt het besluit uitgelegd aan het kind. Daarbij moet het kind worden geïnformeerd over wat hij/zij kan doen als hij/zij het niet eens is met het besluit.

De volgende paragrafen geven een nadere uitleg over het recht op participatie en informatie, het recht op ontwikkeling en bescherming tegen geweld en het recht op onderwijs en de doelstellingen van het onderwijs.

3. Het recht op participatie en informatie

In artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag staat dat ieder kind het recht heeft om zijn mening te geven als er belangrijke beslissingen worden genomen over zijn leven. Dit geldt onder meer in het onderwijs[22] en in situaties waarin het kind slachtoffer is van geweld.[23] Aan de mening van het kind moet passend belang worden gehecht, rekening houdend met de leeftijd en ontwikkeling van het kind. Artikel 12 moet samen worden gelezen met artikel 17 van het Kinderrechtenverdrag. Hierin is opgenomen dat ieder kind het recht heeft op toegang tot informatie, wat belangrijk is voor het kind om een eigen mening te kunnen vormen. Het Kinderrechtencomité heeft in General Comment nr. 12 uitgelegd wat ervoor nodig is om een kind op een betekenisvolle manier zijn mening te laten geven. Daarvoor moeten de volgende vijf stappen worden gevolgd:

1. Zorg dat het kind goed geïnformeerd zijn mening kan vormen.
2. Stel het kind in staat zijn mening vrijelijk te uiten.
3. Weeg de mening van het kind mee in de besluitvorming.
4. Laat het kind weten wat er met zijn mening is gedaan.

[21] CRC/C/GC/14, par 39.
[22] UN Document CRC/C/GC/12, par. 105-109.
[23] UN Document CRC/C/GC/12, par. 118-121.

5. Stel het kind in staat om in verweer te komen tegen een beslissing.[24]

Het Kinderrechtencomité wijst erop dat het recht van het kind om zijn mening te geven moet worden gezien als een continu proces. Dit betekent dat het kind tijdens het hele proces betrokken moet worden bij beslissingen die over hem gaan en niet slechts op één moment.[25]

4. Het recht op ontwikkeling en bescherming tegen geweld

In artikel 6 van het Kinderrechtenverdrag staat dat ieder kind het recht heeft op leven, overleven en ontwikkeling.[26] Het begrip ontwikkeling ziet op de lichamelijke, geestelijke, spirituele, morele, psychologische én sociale ontwikkeling van het kind.[27] Als een kind te maken krijgt met geweld heeft dat duidelijk een negatieve invloed op de ontwikkeling van het kind.[28] Artikel 6 moet daarom samen worden gelezen met artikel 19 van het Kinderrechtenverdrag. Hierin staat dat ieder kind het recht heeft op bescherming tegen alle vormen van geweld. Het Kinderrechtencomité zegt dat pesten ook valt onder geweld.[29] Het Kinderrechtencomité vindt de rol van volwassenen heel belangrijk bij de aanpak van pesten. Volwassenen moeten passend reageren en voorkomen dat de inzet van (bestraffende) maatregelen het pesten verergert.[30]

5. Het recht op onderwijs en doelstellingen van het onderwijs

Uit artikel 28 van het Kinderrechtenverdrag volgt dat ieder kind recht heeft op onderwijs.[31] In artikel 29 van het Kinderrechtenverdrag en General Comment nr. 1 zijn de doelstellingen van het onderwijs uitgewerkt. Het onderwijs moet een kind volgens het Kinderrechtencomité meer bieden dan alleen formele scholing. Het doel van het onderwijs moet zijn om het kind de kans te geven zijn of haar vaardigheden te ontwikkelen, te leren en andere vermogens te ontwikkelen. Ook moet het kind menselijke waardigheid, eigenwaarde en zelfvertrouwen kunnen opbouwen.[32] Daarbij moeten scholen een menselijke sfeer bevorderen en kinderen de kans geven om zich in hun eigen tempo te ontwikkelen.[33] In de schoolomgeving moet sprake zijn van vrijheid, begrip, tolerantie en gelijkheid tussen alle soorten kinderen. Het personeel op de scholen dat met kinderen werkt moet voldoende en geschikt zijn.[34] Het Kinderrechtencomité benoemt bovendien dat een school die pesten toestaat, niet voldoet aan de vereisten van artikel 29 lid 1 van het Kinderrechtenverdrag.[35]

[24] UN Document CRC/C/GC/12, par. 41-47.
[25] UN Document CRC/C/GC/12, par. 133.
[26] Artikel 6 lid 1 en 2 van het Kinderrechtenverdrag.
[27] UN Document CRC/C/GC/13, par. 62.
[28] UN Document CRC/C/GC/13, par. 15.
[29] UN Document CRC/C/GC/13, par. 21, 22, 27, 31, 44 en 63.
[30] UN Document CRC/C/GC/13, par. 27.
[31] Artikel 28 lid 1 van het Kinderrechtenverdrag.
[32] Artikel 29 lid 1 van het Kinderrechtenverdrag; zie ook UN Document CRC/GC/2001/1, par. 2.
[33] UN Document CRC/GC/2001/1, par. 12.
[34] Art. 3 lid 3 van het Kinderrechtenverdrag; zie ook Blaak e.a. pg. 147-148.
[35] UN Document CRC/GC/2001/1, par. 19.

Bijlage 2: Nationale wetgeving

1. Wet op het primair onderwijs

Omdat deze klacht over een basisschool gaat, is de Wet op het primair onderwijs (WPO) van toepassing. Volgens de WPO zijn basisscholen verplicht om te zorgen voor veiligheid op school. Onder veiligheid wordt verstaan de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen.[36] De WPO stelt basisscholen verplicht om een actief veiligheidsplan op te stellen. Een pestprotocol kan een onderdeel van dit plan zijn, maar dat is niet verplicht. Verder zijn basisscholen verplicht de veiligheidsbeleving van hun leerlingen te monitoren en iemand aan te stellen die het anti-pestbeleid coördineert en aanspreekpunt is voor de leerlingen.[37]

Artikel 14 WPO

Klachtenregeling
1.Ouders dan wel verzorgers, en personeelsleden kunnen bij de klachtencommissie, bedoeld in het tweede lid, onderdeel a, een klacht indienen over gedragingen en beslissingen van het bevoegd gezag of het personeel, waaronder discriminatie, dan wel het nalaten van gedragingen en het niet nemen van beslissingen door het bevoegd gezag of het personeel.

2.Het bevoegd gezag treft een regeling voor de behandeling van klachten. Deze regeling vermeldt in ieder geval:
a.de instelling van een klachtencommissie, die klachten behandelt,
b.de wijze waarop de klachtencommissie haar werkzaamheden verricht,
c.de termijn waarbinnen de klager een klacht kan indienen en
d.de termijn waarbinnen mededeling plaatsvindt van het oordeel, bedoeld in het zesde lid, en hoe bij noodzakelijke afwijking van deze termijn wordt gehandeld.

3.Deze regeling strekt ter vervanging van klachtenregelingen op grond van andere voorschriften dan dit artikel en strekt niet ter vervanging van een andere voorziening die op grond van een wettelijke regeling, niet zijnde een klachtenregeling, voor de klager openstaat of heeft opengestaan.

4.Deze regeling
a.voorziet erin dat de klachten worden behandeld door een klachtencommissie die bestaat uit ten minste drie leden, waaronder een voorzitter die geen deel uitmaakt van het bevoegd gezag en niet werkzaam is voor of bij het bevoegd gezag en
b.waarborgt dat aan de behandeling van een klacht niet wordt deelgenomen door een persoon op wiens gedraging de klacht rechtstreeks betrekking heeft.

5.De klager en degene over wie is geklaagd dan wel de instantie waarover is geklaagd krijgen de gelegenheid:
a.hun zienswijze mondeling of schriftelijk toe te lichten en
b.zich bij de behandeling van de klacht te laten bijstaan.

6.De klachtencommissie vormt zich een oordeel over de gegrondheid van de klacht en deelt dit oordeel, al dan niet vergezeld van aanbevelingen, schriftelijk mede aan de klager, degene over wie is geklaagd dan wel de instantie waarover is geklaagd en het bevoegd gezag.

[36] Artikel 4c lid 2 Wet op het primair onderwijs.
[37] Artikel 4c lid 1 Wet op het primair onderwijs.

7.Het bevoegd gezag deelt de klager en de klachtencommissie, bedoeld in het tweede lid, onderdeel a, binnen 4 weken na ontvangst van het in het zesde lid bedoelde oordeel van de klachtencommissie schriftelijk mede of hij het oordeel over de gegrondheid van de klacht deelt en of hij naar aanleiding van dat oordeel maatregelen zal nemen en zo ja welke. Bij afwijking van de in de eerste volzin bedoelde termijn, doet het bevoegd gezag daarvan met redenen omkleed mededeling aan de klager en de klachtencommissie onder vermelding van de termijn waarbinnen het bevoegd gezag zijn standpunt bekend zal maken.

8.Degene die betrokken is bij de uitvoering van dit artikel en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijze moet vermoeden, is verplicht tot geheimhouding daarvan, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit.
9.Gegevens die betrekking hebben op een klacht worden bewaard op een plaats die uitsluitend toegankelijk is voor de leden van de klachtencommissie en het bevoegd gezag.

Bijlage 3: "Het beste besluit voor het kind" (versie voor professionals)

kinderombudsman
het beste besluit:
geef kinderen invloed

In 4 stappen naar het beste besluit voor het kind

Handreiking voor professionals

Kinderrechten-verdrag: het beste voor kinderen

Een zo goed mogelijke ontwikkeling en een fijne jeugd voor alle kinderen. Dat is het uitgangspunt van het Kinderrechten-verdrag. Net als bijna alle landen heeft ook Nederland dit verdrag van de Verenigde Naties ondertekend. Kinderrechten gelden dus altijd en overal.

In artikel 3 van het verdrag is vastgelegd dat het belang van het kind voorop moet staan als er besluiten worden genomen die kinderen raken. In de praktijk is dat soms best lastig.

Het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties ziet erop toe dat overheden zich aan het verdrag houden. Zij geven in zogenaamde 'general comments' richtlijnen over hoe de verdragsartikelen moeten worden uitgelegd en toegepast. 'General comment 14' gaat over hoe je het belang van kinderen onderzoekt en meeneemt in besluiten. De Kinderombudsman heeft deze richtlijn vertaald in een overzichtelijk stappenplan.

Bezoek onze website voor meer informatie over het Kinder-rechtenverdrag op www.kinderombudsman.nl/kinderrechten.

Het beste besluit: geef kinderen invloed!

Inhoudsopgave

4 In 4 stappen naar het beste besluit voor het kind

5 Het stappenplan

6 STAP 1 Belang van het kind, ga in gesprek

8 Zeven elementen voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind

13 STAP 2 Zet de overige belangen op een rij

14 STAP 3 Maak een afweging en neem een besluit

16 STAP 4 Bespreek het besluit met het kind

17 Voorbeeld van een besluit volgens het stappenplan

19 Folder voor kinderen en jongeren en een snelle checklijst!

In 4 stappen naar het beste besluit voor het kind

Ben je een professional en neem je besluiten die invloed hebben op het leven van kinderen? De besluiten die je neemt zijn vaak ingewikkeld omdat er naast de belangen van het kind ook nog andere belangen spelen. Zoals de belangen van ouders of van de organisatie waar je werkt. Het stappenplan in deze folder helpt je om het belang van het kind scherp te blijven zien.

Kinderrechtenproof besluit

Een goed onderbouwd besluit vraagt volgens het Kinderrechtencomité om een kindvriendelijk en volledig onderzoek. En om een zorgvuldige afweging tussen wat het beste is voor het kind en welke andere belangen meespelen. Hierbij weeg je altijd mee wat het kind zelf belangrijk vindt en behandel je kinderen gelijk. Als professional onderzoek je vanuit jouw deskundigheid de belangen van het kind. Jouw onderzoek en afwegingen leiden vervolgens tot een besluit. In vier stappen kom je tot een goed afgewogen besluit waarbij het belang van het kind voorop staat.

Twijfels of behoefte aan hulp?
De Kinderombudsman denkt graag met je mee.
Bel gratis tussen 12:00 en 17:00 uur naar 0800 - 876 54 32,
stuur een e-mail naar ombudswerk@kinderombudsman.nl
of bezoek onze website www.kinderombudsman.nl

Het stappenplan

STAP 1 Belang van het kind
Onderzoek wat het beste is voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Wat is het beste besluit als je alleen rekening houdt met het belang van het kind?

STAP 2 Andere belangen
Welke belangen hebben, bijvoorbeeld ouders, hulpverleners en gemeente?

STAP 3 Belangenafweging en besluit
Weeg de belangen tegen elkaar af, onderzoek alternatieven en neem een besluit. Stel hierbij het belang van het kind voorop.

STAP 4 Uitleg van het besluit
Informeer het kind in begrijpelijke taal over het besluit. En vertel wat het kind kan doen als hij, zij of hen het er niet mee eens is.

STAP 1
Belang van het kind, ga in gesprek

Achterhaal het belang van het kind door met hem, haar of hen in gesprek te gaan. Tijdens dit gesprek onderzoek je het welzijn en de brede ontwikkeling van het kind. Hiervoor kun je de voorbeeldvragen op pagina 9 tot en met 12 gebruiken. Vraag ook andere professionals of betrokken deskundigen welk besluit in het belang is van het kind.

Voorbereiding gesprek

Vrijwilligheid: deelname aan het gesprek is altijd vrijwillig. Vraag dus van tevoren aan het kind of het in gesprek wil over het onderwerp. Als een kind dit niet wil omdat het bijvoorbeeld te belastend is, vraag dan wie je het beste in plaats van hem, haar of hen kan spreken.

Kindvriendelijke setting: denk goed na over de plek van het gesprek. Vraag bijvoorbeeld aan het kind wat het nodig heeft om zich fijn en veilig te voelen in het gesprek. Mogelijk wil het kind iemand meenemen naar het gesprek, bied daar ruimte voor. Sluit in het gesprek zoveel mogelijk aan bij het ontwikkelingsniveau van het kind.

Goed informeren: het is belangrijk dat het kind van tevoren weet waar het gesprek over gaat, wat hem, haar of hen tijdens het gesprek te wachten staat en wat je met de uitkomsten van het gesprek wel of juist niet gaat doen. Als voorbereiding op het gesprek kun je de folder 'Het beste besluit voor jou, voorbereiding voor kinderen en jongeren op het gesprek met een professional' meegeven.

Ervaren professional: vind je het moeilijk om zelf met het kind in gesprek te gaan, vraag dan een collega of leidinggevende om hulp. Je kunt ook een professionele zorgverlener betrekken bij het gesprek.

Tijdens het gesprek

Onderzoek wat het beste is voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind, op korte en lange termijn. Doe dit aan de hand van zeven elementen die belangrijk zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van een kind. Deze worden op pagina 9 tot en met 12 uitgelegd. Stel open en korte vragen, geef het kind de ruimte om vrij te praten.

Wie speelt er bijvoorbeeld een belangrijke rol in het leven van het kind? Hoe ziet de woonsituatie van het kind eruit? Gaat het kind naar school en zijn er (medische) problemen waar behandeling voor nodig is? Vraag het kind welk besluit zijn, haar of hen voorkeur heeft en waarom.

Resultaat gesprek

Aan het einde van het gesprek heb je helder op papier staan wat het kind van de situatie vindt en wat het nodig heeft. Controleer bij het kind of je zijn, haar of hen ideale besluit én kijk hierop goed hebt opgeschreven.

Nu kun je vaststellen bij welk besluit het welzijn en de ontwikkeling van het kind het best wordt beschermd. Neem hierbij ook de informatie van betrokken professionals of deskundigen mee.

TIP! Bel vooraf met betrokken professionals of deskundigen
Ga goed geïnformeerd het gesprek in. Neem vooraf contact op met betrokken professionals of deskundigen, bijvoorbeeld een gezinsvoogd, psycholoog, maatschappelijk werker, onderwijzer of docent. Vraag hun wat zij in het belang van het kind vinden en waarom.

Zeven elementen voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind

Het belang van een kind kun je volgens het Kinderrechten-comité onderzoeken aan de hand van zeven elementen die belangrijk zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van een kind.

Door ieder element aan het besluit te toetsen, krijg je een goed overzicht van het besluit dat het beste bijdraagt aan het welzijn en de ontwikkeling van het kind.

Soms zijn er extra elementen die belangrijk zijn om mee te nemen in je onderzoek. Welke dat zijn, is afhankelijk van de situatie waarin het kind zich bevindt. Denk bijvoorbeeld aan het recht van het kind dat in het geding is.

Als je bijvoorbeeld een besluit moet nemen over een kind dat huisvestingsproblemen heeft, voeg je het element ***huisvesting*** toe aan de zeven elementen. Controleer bij dit element of de huisvesting beschikbaar, stabiel en geschikt is voor het kind. Heeft het kind bijvoorbeeld voldoende ruimte en privacy en is het huis gezond om in te wonen?

Op pagina 9 tot en met 12 staan de zeven elementen met voorbeeldvragen die je in het gesprek met het kind kunt gebruiken.

1. Identiteit van het kind

Wat maakt het kind speciaal? Hierbij spelen onder meer mee: geslacht, seksuele oriëntatie, etniciteit, nationaliteit, cultuur, religie, gezondheidssituatie, leeftijd en verblijfsstatus.

Voorbeeldvragen:

- Wie ben jij? Waar woon je? Hoe oud ben je?
- Heb je broertjes of zusjes?
- Welk geloof hebben je ouders? Geloof jij dat ook?
- Heb je familie in het buitenland?
- Behoor je tot een bepaalde cultuur?
- Val je op jongens, meisjes of allebei? Of val je op geen van beiden?
- Ben je een jongen of een meisje of voel je je anders? Hoe wil jij worden aangesproken?
- Wat vind je het leukst om te doen?
- Wat moet ik absoluut over jou weten (om een goed besluit te nemen)?

Centrale vraag: welk besluit beschermt het best het recht van het kind op een identiteit?

2. Bescherming en veiligheid

Ervaart het kind voldoende basisveiligheid? Is er voldoende rust, structuur, stabiliteit? En is het kind beschermd tegen fysiek of mentaal geweld?

Voorbeeldvragen:

- Waar voel jij je het meest op je gemak?
- Waar voel je je veilig?
- Wat heb je nodig om je veilig te voelen?
- Waar wordt er volgens jou het beste voor je gezorgd?
- Wie kan er volgens jou het beste voor je zorgen?
- Verandert de omgeving waar je woont vaak?
- Heb je te maken met wisselende mensen die voor jou zorgen?

Centrale vraag: welk besluit beschermt het best het recht van het kind op zorg, bescherming en veiligheid?

3. Behoud van gezinsomgeving en belangrijke contacten

Hoe ziet het sociaal netwerk van het kind eruit? Leeft het kind in een gezin met vader, moeder, broers en zussen? En welke (andere) volwassenen of kinderen, bijvoorbeeld buren of vriendjes, zijn belangrijk voor het kind?

Voorbeeldvragen:

- Woon je bij je vader en/of moeder?
- Zijn je ouders gescheiden?
- Welke mensen zijn belangrijk in je leven?
- Hoe vaak zie je hen het liefst?
- Hoe wil je met hen in contact blijven?

Centrale vraag: welk besluit beschermt het best het recht van het kind op het behoud van de gezinsomgeving en belangrijke contacten?

4. Kwetsbare kinderen of bijzondere situaties

Heeft het kind bijvoorbeeld een fysieke of mentale beperking? Of heeft het kind een trauma of te maken gehad met huiselijk geweld of een instabiele omgeving?

Voorbeeldvragen:

- Hoe gaat het op dit moment met je?
- Zijn er moeilijke momenten in je leven geweest die belangrijk zijn voor dit besluit?
- Zijn er bijzondere dingen gebeurd die belangrijk zijn voor dit besluit?
- Waar moeten mensen rekening mee houden als ze met je omgaan?

Centrale vraag: in welk besluit wordt het recht op bescherming van de kwetsbare situatie van het kind het best gewaarborgd?

5. Recht van het kind op gezondheid

Wat is de mentale of fysieke gezondheid van het kind? Is het kind onder behandeling van een (medisch) professional? En zo ja, wat is er nodig om de behandeling voort te zetten?

Voorbeeldvragen:

- Hoe gaat het met je gezondheid, in je lijf en in je hoofd?
- Wat heb je nodig om gezond te zijn of te blijven?
- Heb je speciale zorg nodig?
- Krijg je nu de hulp die je nodig hebt?

Centrale vraag: welk besluit beschermt het best het recht van het kind op gezondheid?

6. Recht van het kind op onderwijs

Kan het kind zich zonder onderbreking blijven ontwikkelen op cognitief en sociaal-emotioneel gebied?

Voorbeeldvragen:

- Ga je nu naar school en vind je het daar leuk?
- Volg je een opleiding die bij je past?
- Hoe gaat het op school of je opleiding?
- Is het veilig op school of je opleiding?
- Heb je nog iets nodig op school of je opleiding?
- Bijvoorbeeld om beter te leren of het fijner te hebben op school of je opleiding.

Centrale vraag: welk besluit beschermt het best het recht van het kind op onderwijs?

7. Recht van het kind om zijn mening te geven

Welk besluit heeft de voorkeur van het kind en waarom?

Voorbeeldvragen:

- Wat vind je de beste beslissing en waarom?
- Wat zou je het liefst willen?
- Wat vind je het belangrijkst in je leven?
- Bijvoorbeeld: bij je ouders zijn, leuke dingen doen, sporten, extra lessen of zorg dichtbij.
- Wat vind je belangrijk voor jouw toekomst?

Centrale vraag: wat is de mening van het kind over het te nemen besluit en zijn, haar, hen eigen welzijn en brede ontwikkeling?

STAP 2
Zet de overige belangen op een rij

Naast de belangen van het kind spelen ook andere belangen een rol bij het besluit. Deze belangen, bijvoorbeeld van ouders of je organisatie, kunnen gelijk zijn aan of botsen met het belang van het kind. Ook financiën, geldende wetten en regels kunnen in de weg staan. Ga bij deze stap na welke personen, partijen of organisaties er naast het kind allemaal betrokken zijn bij het besluit en schrijf op wat hun belang is.

STAP 3
Maak een afweging en neem een besluit

Zijn de belangen van het kind en de andere betrokken partijen duidelijk, maak dan een afweging. Dat kan door mogelijke besluiten kort uit te werken, zodat duidelijk wordt welke belangen overeenkomen of verschillen.

Stel het belang van het kind uit Stap 1 voorop en weeg de belangen uit Stap 2 tegen dit belang af. Zijn deze belangen tegenstrijdig aan elkaar, stel jezelf dan de vraag of het proportioneel is om het belang van het kind toch voorrang te geven op het belang dat daar tegenover staat.

Financiële belangen wegen in de praktijk vaak zwaar. Zo willen of kunnen gemeenten niet altijd extra zorg voor een kind betalen. Of gaan woningbouwcorporaties bij huurachterstanden over tot huisuitzetting. Toets deze belangen kritisch en ga na of er echt geen mogelijkheid is om tegemoet te komen aan het belang van het kind.

Instellingen of organisaties voelen zich niet altijd verantwoordelijk om te voorzien in wat het beste is voor het kind en verwijzen naar een andere organisatie of overheid. Bijvoorbeeld als een kind op school (medische) ondersteuning nodig heeft om onderwijs te volgen.
De vraag is of de school dit moet regelen of de gemeente. Hierdoor ontstaat het risico dat een gezin van het kastje naar de muur wordt gestuurd. Speelt dit, dan beïnvloedt de verantwoordelijkheidsvraag het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Merk je dit op, probeer het dan bespreekbaar te maken.

Kun je niet of nauwelijks handelen door beleid of belemmerende wet- en regelgeving? Meld dit bij de beleidsmakers en beslissers van de betrokken partij, zoals een gemeente, woningcorporatie of instelling. Je kunt ook bij de Kinderombudsman melding maken door een e-mail te sturen naar ombudswerk@kinderombudsman.nl.

Het besluit

Laat bij het nemen van een besluit het belang van het kind het zwaarst wegen. Worden alle zeven elementen bij het besluit zo goed mogelijk gewaarborgd? Vind je dit moeilijk? Bespreek met een collega of leidinggevende je twijfels en probeer samen tot een goed besluit te komen.

STAP 4
Bespreek het besluit met het kind

Vertel in eenvoudige taal aan het kind hoe en waarom je het besluit hebt genomen.

Zet het besluit op papier

Zet het besluit duidelijk en in eenvoudige taal op papier. Onderbouw de afweging die je hebt gemaakt. Onderbouw het besluit extra op punten waar het tegen het belang van het kind ingaat. Schrijf ook op wat het kind graag zou willen en waarom. Maak de onderbouwing niet te lang, bij voorkeur past het op één A4'tje.

Leg het besluit uit aan het kind

Vertel in eenvoudige taal wat je hebt besloten en waarom. Als het besluit afwijkt van de mening van het kind, leg dan uit waarom. Geef het kind de tijd en ruimte om vragen te stellen. Vind je het moeilijk om het gesprek te voeren? Vraag een collega of leidinggevende om hulp. Geef het kind het besluit op papier mee, zodat hij, zij of hen het later terug kan lezen.

TIP! Vertel waar en hoe het kind bezwaar kan maken
Is het kind het niet eens met een besluit? Leg uit of én hoe er iets tegen het besluit gedaan kan worden. Als het kind hierbij hulp nodig heeft, verwijs het kind dan door. Denk hierbij aan een kinder- en jongerenrechtswinkel of Jeugdstem.

Voorbeeld van een besluit volgens het stappenplan

Moeder vraagt urgentie aan voor een woning bij de gemeente. Zij woont met haar zoon Sem van 9 in een te klein appartement met één slaapkamer.

Sem heeft gezien dat zijn vader zijn moeder sloeg. Zijn moeder is heel verdrietig en gestrest en is daardoor haar baan verloren. Zijn moeder praat daar veel over met haar zus. Sem kan niet aan deze verhalen ontsnappen. Daarvoor is het huis te klein. Het gaat steeds slechter met hem op school. Door de stress wordt Sem boos en schopt zijn moeder. Hij staat voor hulp op een wachtlijst. Een eigen plek zou goed zijn voor hun onderlinge relatie.

STAP 1 Belang van Sem bij het verlenen van een urgentieverklaring

Een plek voor hemzelf waar hij tot rust kan komen (elementen huisvesting, gezondheid en identiteit). Hulp bij het verwerken van zijn ervaringen (elementen kwetsbaarheid en gezondheid). Een betere relatie met zijn moeder zodat hij thuis kan blijven wonen (element gezinsbehoud). Betere concentratie op school (element onderwijs). Sem wil graag een eigen kamer, dan kan hij zich terugtrekken (eigen belang kind en zijn kijk hierop).

STAP 2 Andere belangen

- Belang van moeder: privacy en het bieden van een gezonde omgeving aan Sem.
- Belang van gemeente: dakloosheid van inwoners voorkomen door alleen mensen zonder woning voorrang te geven. Inzetten op preventie om kosten (jeugdzorg) laag te houden.
- Belang van school: Sem ervaart minder stress zodat hij zich op school zo goed mogelijk kan ontwikkelen.
- Belang van andere woningzoekenden in schrijnende situaties: snel een woning krijgen.

STAP 3 Belangenafweging en besluit

Het belang van Sem staat in de belangenafweging voorop. Als er na de belangenafweging niet in het belang van Sem gehandeld kan worden, bijvoorbeeld vanwege het woningtekort, zoek je naar een andere oplossing die het welzijn en de ontwikkeling van Sem zoveel mogelijk beschermt.

STAP 4 Uitleg van het besluit

De gemeente moet niet alleen moeder, maar ook Sem uitleggen welk besluit is genomen en waarom. Ook moet de gemeente uitleggen wat Sem en zijn moeder kunnen doen als ze het niet eens zijn met het besluit.

Folder voor kinderen en jongeren en een snelle checklijst!

Voor kinderen en jongeren is ook een folder en checklijst beschikbaar. De folder 'Het beste besluit voor jou' helpt een kind of jongere bij de voorbereiding op het gesprek dat voorafgaat aan het besluit. De vragen voor kinderen en jongeren in de folder sluiten aan op de zeven ontwikkelingselementen uit deze folder voor professionals.

De checklijst 'Het beste besluit voor jou, een snelle check!' bestaat uit vragen waarmee kinderen en jongeren kunnen controleren of er bij het maken van een besluit goed rekening wordt gehouden met wat voor hen belangrijk is. Ook professionals kunnen de checklijst gebruiken.

Ter voorbereiding op het gesprek kan de folder aan het kind of de jongere worden meegegeven.

De folder en de checklijst zijn te raadplegen via de website van de Kinderombudsman, www.kinderombudsman.nl.

Stap voor stap naar het beste besluit

'In 4 stappen naar het beste besluit voor het kind, handreiking voor professionals' is voor professionals die besluiten nemen waar kinderen bij betrokken zijn. Mensen die bijvoorbeeld werken bij de politie, in het onderwijs, de zorg, de gemeente of een woningbouwcorporatie worden in de folder stap voor stap begeleid om te komen tot het beste besluit voor het kind.

Het stappenplan en de praktische tips en adviezen zijn gebaseerd op het Kinderrechtenverdrag en de uitleg van het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties (VN).

Kinderombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

0800 876 54 32
maandag t/m vrijdag
van 12.00 tot 17.00 uur

ombudswerk@kinderombudsman.nl
www.kinderombudsman.nl

© Kinderombudsman
Den Haag 2023

Bijlage 4: "Het beste besluit voor het kind" (versie voor kinderen)

kinderombudsman
het beste besluit:
geef kinderen invloed

Het beste besluit voor jou

Voorbereiding voor kinderen en jongeren op het gesprek met een professional

Kinderrechten-verdrag: Het beste besluit voor jou

Het maakt niet uit hoe oud je bent of waar je vandaan komt: iedereen heeft rechten. Jij dus ook! Wetten en regels zijn ervoor bedoeld dat jij krijgt waar je recht op hebt. En die je beschermen als het nodig is. Dat heeft Nederland samen met andere landen zo afgesproken.

De Kinderombudsman controleert of de overheid en andere organisaties zich houden aan de kinderrechten. Die staan in het Kinderrechtenverdrag. Kijk voor meer informatie op onze website, www.kinderombudsman.nl/kinderrechten

Het beste besluit: geef kinderen invloed!

Inhoudsopgave

4 Het recht om je mening te geven

6 Het gesprek met én over jou

7 Vragenlijst: wat vind jij belangrijk en wat moeten ze over jou weten?

9 Aan het einde van het gesprek

10 Het besluit is genomen En nu?

Het recht om je mening te geven

Soms nemen volwassenen beslissingen over jou. Denk aan een schooldirecteur, een hulpverlener, een leerplicht-ambtenaar of een medewerker van de sociale woningbouw of de gemeente. Zij besluiten bijvoorbeeld of je naar een andere school moet, welke hulp je krijgt, waar je woont en of je een boete krijgt voor spijbelen.

De Kinderombudsman wil dat er eerst wordt geluisterd naar jou. En dat pas daarna een beslissing wordt genomen. Want jij hebt het recht om je mening te geven. Volwassenen moeten hiermee rekening houden. Deze folder helpt je bij de voorbereiding op het gesprek met de volwassene die het besluit over jou neemt.

1. Vrijwillig

Het gesprek is vrijwillig. Dit betekent dat jij je mening niet hoeft te geven als je dat niet wilt. De volwassene moet dan aan iemand anders vragen hoe jouw leven er uitziet en wat jij belangrijk vindt. Dat moet iemand zijn die jij vertrouwt en die jouw verhaal goed kan vertellen. Jij beslist wie dat is.

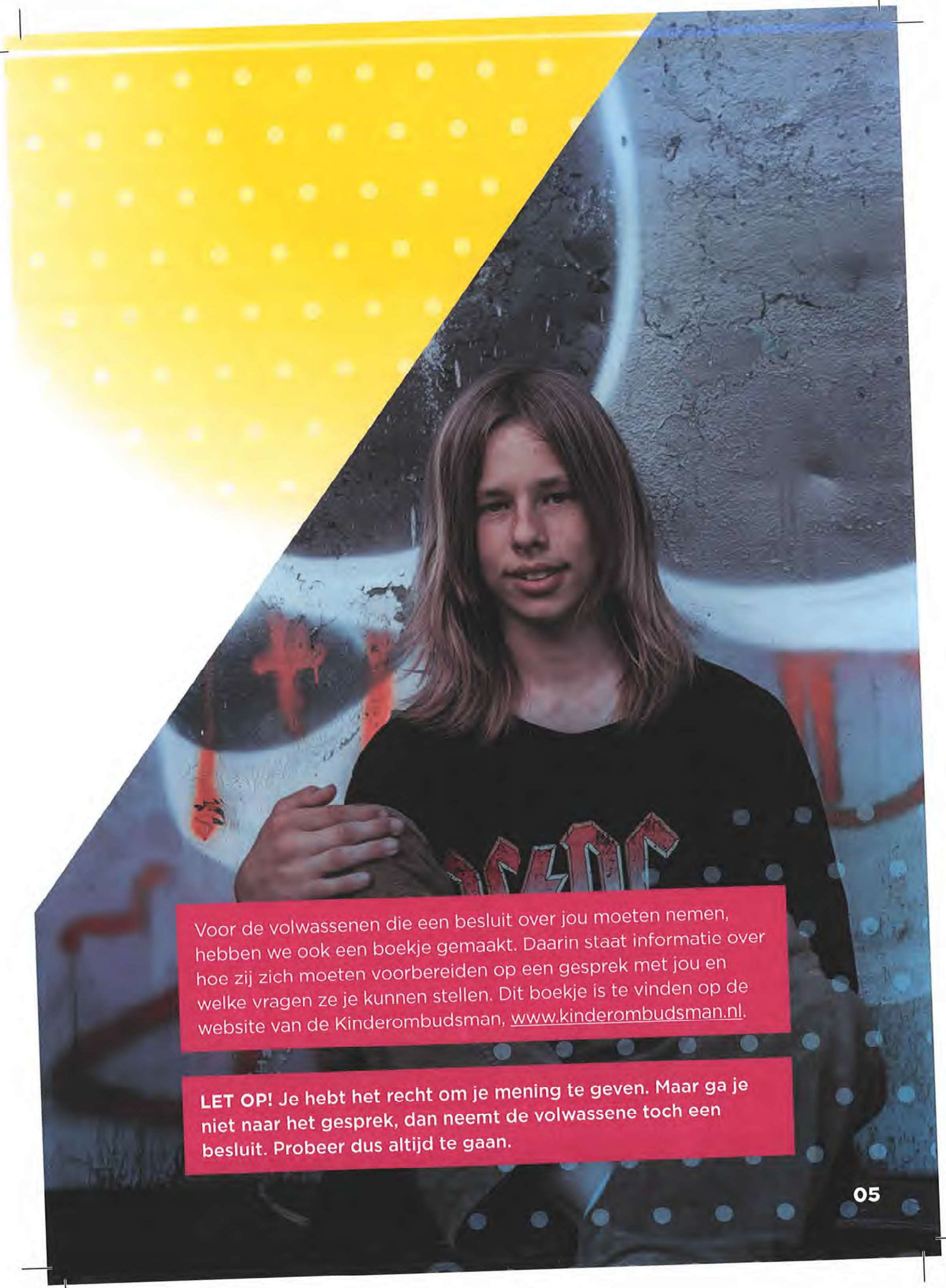
2. Veilige en fijne plek

De plek van het gesprek is belangrijk. Die moet voor jou fijn en veilig zijn. Denk na over wat jij hiervoor nodig hebt. Je kunt iets meenemen, bijvoorbeeld een knuffel. Wil je iemand die je vertrouwt meenemen naar het gesprek? Vertel dat aan de volwassene die een besluit over je neemt.

3. Informatie

Voor het gesprek krijg je alle belangrijke informatie. Snap je het niet, vraag dan om uitleg. Je hebt hier recht op. Vind je het moeilijk en wil je hierbij hulp? Vraag aan iemand die je vertrouwt om je te helpen.

Voor de volwassenen die een besluit over jou moeten nemen, hebben we ook een boekje gemaakt. Daarin staat informatie over hoe zij zich moeten voorbereiden op een gesprek met jou en welke vragen ze je kunnen stellen. Dit boekje is te vinden op de website van de Kinderombudsman, www.kinderombudsman.nl.

LET OP! Je hebt het recht om je mening te geven. Maar ga je niet naar het gesprek, dan neemt de volwassene toch een besluit. Probeer dus altijd te gaan.

Het gesprek met én over jou

De volwassene die het besluit neemt, moet zoveel mogelijk over jou weten. Daarom is het belangrijk dat je je goed voorbereidt. Dat kan met behulp van de voorbeeldvragen op de pagina's 7 en 8.

Lees de voorbeeldvragen goed door en probeer ze zo goed mogelijk te beantwoorden. Neem je antwoorden mee naar het gesprek.

Vind je dit moeilijk of weet je het niet? Beantwoord dan de voorbeeldvragen die je in ieder geval wel weet. Of vraag iemand die je vertrouwt om je te helpen.

Lukt het niet? Geen zorgen, tijdens het gesprek loop je alles samen door.

TIP! Over welk besluit gaat het gesprek?
Schrijf in twee of drie zinnen op waar het besluit over gaat. Bijvoorbeeld over waar je gaat wonen, welke hulp je nodig hebt of naar welke school je gaat.

TIP! Schrijf de antwoorden in je notitie-app
Maak met je telefoon een screenshot of foto van de voorbeeldvragen. Zet de afbeelding in je notitie-app en schrijf de antwoorden eronder. Heb je geen telefoon? Schrijf je antwoorden dan op een blaadje. Je kunt ook een tekening maken of met je telefoon foto's nemen van dingen die belangrijk zijn in jouw leven.

Vragenlijst: wat vind jij belangrijk en wat moeten ze over jou weten?

1. IDENTITEIT

Wie ben jij?

- Waar woon je? Hoe oud ben je?
- Ben je een jongen of een meisje of voel je je anders?
- Hoe wil je aangesproken worden?
- Heb je broertjes of zusjes?
- Zijn je ouders gelovig? Ben jij dat ook?
- Heb je familie in het buitenland?
- Val je op jongens, meisjes of allebei? Of val je op geen van beiden?
- Wat vind je het leukst om te doen?
- Wat moeten ze over jou weten voor dit besluit?

2. BESCHERMING EN VEILIGHEID

Zit je lekker in je vel?

- Waar voel jij je het meest op je gemak?
- Wat heb je nodig om je fijn en veilig te voelen thuis, op school of bij je hulpverlener?
- Waar wordt er volgens jou het beste voor je gezorgd?
- Wie kan er volgens jou het beste voor je zorgen?
- Verandert de omgeving waar je woont vaak?
- Heb je te maken met wisselende mensen die voor je zorgen?

3. FAMILIE & VRIENDEN

Wie zijn belangrijk voor jou?

- Woon je bij je vader en/of moeder?
- Zijn je ouders gescheiden?

- Welke mensen zijn belangrijk in je leven? Denk aan opa en/of oma, vrienden, buren, (sport) clubgenootjes.
- Hoe vaak zie je hen het liefst?
- Hoe blijf je het liefst met hen in contact?

4. BIJZONDERE MOMENTEN

Wat heb je meegemaakt?

- Zijn er leuke of moeilijke dingen gebeurd die belangrijk zijn voor dit besluit?
- Wat moeten mensen over je weten?
- Hoe wil je dat mensen met je omgaan?

5. GEZONDHEID

Hoe gaat het met je?

- Hoe gaat het met je gezondheid, in je lijf en in je hoofd?
- Wat heb je nodig om gezond te zijn of te blijven?
- Heb je zorg nodig? Bijvoorbeeld van een psycholoog, dokter of begeleider.
- Krijg je nu de hulp die je nodig hebt?

6. ONDERWIJS

Hoe gaat het op school of je opleiding?

- Ga je naar school en vind je dat leuk?
- Of volg je een opleiding en vind je die leuk?
- Hoe gaat het op school of de opleiding?
- Vind je het daar fijn? Is het veilig? Word je gepest?
- Heb je nog iets nodig om beter te kunnen leren of het fijner te hebben, bijvoorbeeld begeleiding of een laptop?

7. JOUW MENING

Wat vind jij het beste besluit?

- Wat vind jij de beste beslissing en waarom?
- Wat zou jij het liefst willen en waarom?
- Wat vind jij het belangrijkste in je leven? Bijvoorbeeld: bij je ouders zijn, leuke dingen doen, sporten, extra lessen of zorg dichtbij.
- Wat vind jij belangrijk voor jouw toekomst?

Aan het einde van het gesprek

Aan het einde van het gesprek is het belangrijk om samen te kijken hoe het ging. Was het een fijn gesprek? Was de plek veilig? Heeft de volwassene goed begrepen wat voor jou belangrijk is? Is duidelijk wat jij het beste besluit vindt?

Loop ook samen nog een keer alle onderwerpen langs. Dat kan bijvoorbeeld met behulp van de checklijst 'Het beste besluit voor jou, een snelle check'. Die staat op onze website, www.kinderombudsman.nl. Heb je alles kunnen zeggen? Is dat niet zo, vertel het dan.

Na dit gesprek neemt de volwassene een besluit. Heb je hier nog vragen over? Stel ze dan. En spreek af hoe de volwassene je over het vervolg op de hoogte houdt.

Het besluit is genomen
En nu?

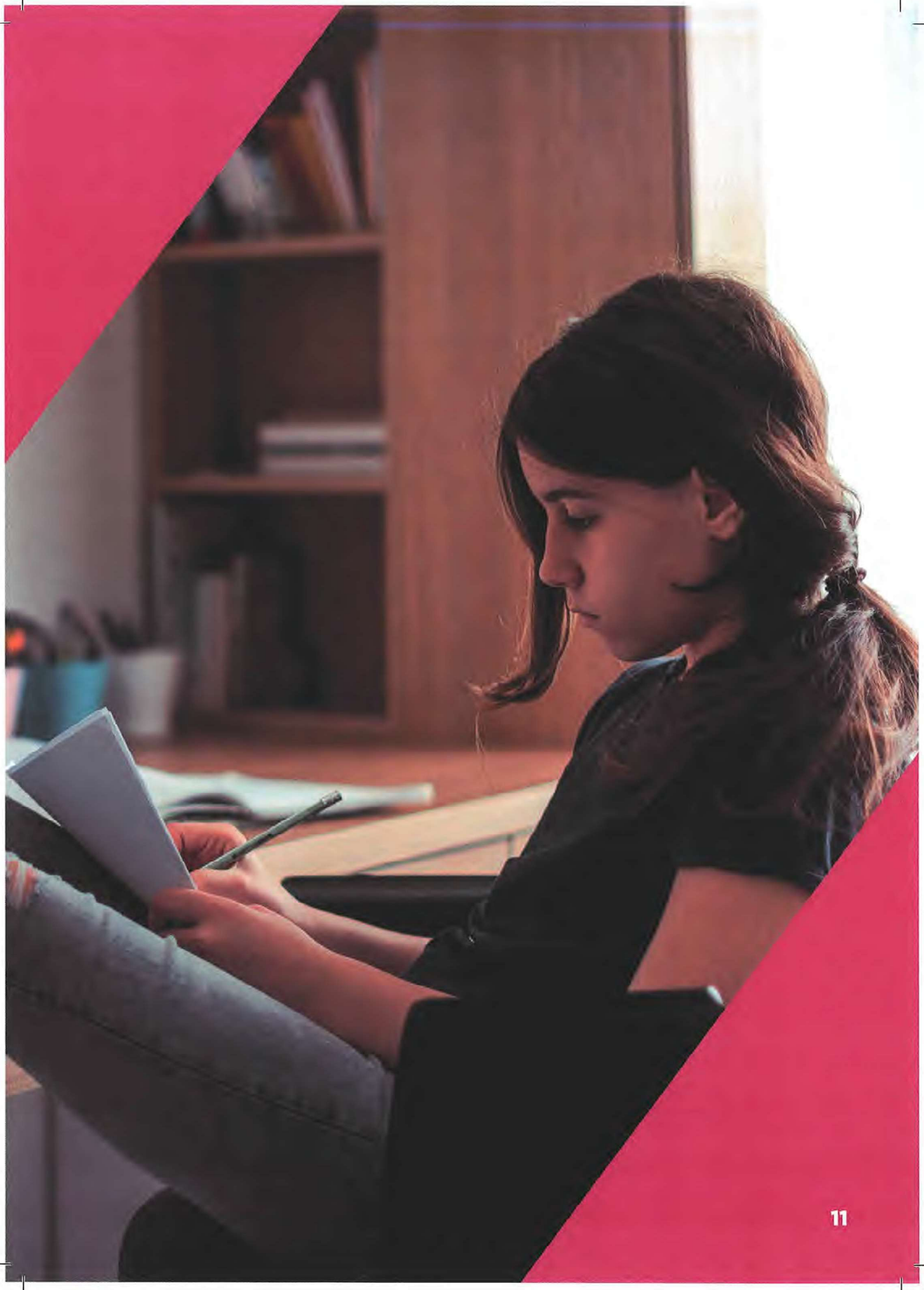
Het besluit moet aan jou worden uitgelegd. Ook moet worden verteld hoe er rekening is gehouden met jouw mening. Snap je het niet? Vraag om extra uitleg. Het is fijn als het besluit voor jou op papier staat. Dan kun je het later nog eens teruglezen.

Ben je het er niet mee eens? Vraag aan de volwassene wat je kunt doen om het besluit te veranderen. Soms kan dat. Er moet dan opnieuw naar het besluit worden gekeken.

Heb je twijfels of behoefte aan hulp?
Weet je het even niet? Je kunt altijd hulp vragen aan een volwassene die je vertrouwt. Of ga naar een kinder- en jongerenrechtswinkel bij jou in de buurt. Je kunt ook contact opnemen met de Kinderombudsman. Bel gratis tussen 12:00 en 17:00 naar 0800 - 876 54 32 of stuur een e-mail naar ombudswerk@kinderombudsman.nl.

Wat als het besluit zonder jou is genomen?
Is er een besluit over jou genomen zonder met jou te praten? Dat had wel gemoeten. Met de checklijst "Het beste besluit voor jou, een snelle check' kun je zien op welke punten het is misgegaan. Laat de volwassene die de beslissing heeft genomen weten dat het besluit niet op een goede manier is genomen en vraag om een nieuw besluit. Misschien vind je het fijn om dit samen te doen met iemand die je vertrouwt. Lukt dat niet, bel dan met de Kinderombudsman. Dan gaan wij kijken of we je kunnen helpen.

De folder 'Het beste besluit voor jou, voorbereiding voor kinderen en jongeren op het gesprek met een professional', helpt kinderen en jongeren om hun mening op te schrijven. Zo kunnen zij zich voorbereiden op een gesprek met een professional die een besluit over hen neemt, bijvoorbeeld een schooldirecteur, een hulpverlener, een leerplichtambtenaar of een medewerker van de sociale woningbouw of de gemeente.

De folders 'In 4 stappen naar het beste besluit voor het kind, handreiking voor professionals' en 'Het beste besluit voor jou, voorbereiding voor kinderen en jongeren op het gesprek met een professional' en de checklijst 'Het beste besluit voor jou, een snelle check!' horen bij elkaar.

De folders en checklijst zijn gebaseerd op de uitleg van het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties (VN). Ze zijn te vinden via de website van de Kinderombudsman, www.kinderombudsman.nl.

Kinderombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

0800 876 54 32
maandag t/m vrijdag
van 12.00 tot 17.00 uur

ombudswerk@kinderombudsman.nl
www.kinderombudsman.nl

© Kinderombudsman
Den Haag 2023

Bijlage 5: Het gedragsprotocol van de school

Gedragsprotocol OBS

Inleiding

Kinderen brengen een groot deel van de dag door op school. Het is daarom belangrijk dat de school een prettige omgeving is om in te verkeren. De sfeer in een groep en de school als geheel heeft alles te maken met de manier waarop we met elkaar omgaan. De meeste conflicten of ordeverstoringen zijn terug te voeren op vier oorzaken: kinderen zitten aan elkaar, kinderen gaan onzorgvuldig om met spullen van school of anderen, kinderen pesten of schelden, kinderen verstoren het leerproces. Goed om hierover dus met elkaar afspraken te maken. Deze afspraken gelden voor iedereen op school, gedurende de gehele dag, dus ook tijdens TSO en BSO.

Op het [redacted] vinden we het erg belangrijk een leeromgeving te scheppen waarin kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen, waarin er aandacht is voor ieder individu en waarin medewerkers, ouders/verzorgers en kinderen respectvol met elkaar omgaan.
Wij zijn hier dan ook dagelijks op verschillende manieren mee bezig. We leren de kinderen dat zij problemen, ruzies e.d. uitpraten (eventueel met behulp van de leerkracht) en nooit eigen rechter mogen spelen (d.w.z. schoppen, slaan, schelden e.d.). We stimuleren kinderen om samen te werken en elkaar te helpen. Samen met kinderopvang [redacted] streven wij naar een fijne schoolomgeving om samen te leren en samen te spelen.

Doelstellingen van ons gedragsprotocol:
- De regels die op onze school gelden samenvatten in heldere schoolafspraken. die goed naar alle betrokkenen gecommuniceerd kunnen worden, werkbaar en uitvoerbaar zijn.
- Eén lijn door de school aanbrengen, voor zowel school als tussenschoolse en buitenschoolse opvang.
- Duidelijkheid scheppen over welke stappen worden ondernomen bij het niet nakomen van de schoolafspraken en aangeven wanneer de grens van de school, om verantwoord met het probleemgedrag om te kunnen gaan, is bereikt.

Het gedragsprotocol bestaat uit drie delen:
1. Gedragsafspraken
2. Stappen bij overtreding van de gedragsafspraken
3. Omgaan met pestgedrag

1. Gedragsafspraken

Deze afspraken zijn begin schooljaar 2017-2018 tot stand gekomen door met alle kinderen en medewerkers van het [redacted] en [redacted] samen een selectie te maken van de belangrijkste afspraken waaraan wij ons allemaal willen houden om een fijne school te zijn. Daarnaast of als aanvulling hierop zijn de algemene fatsoensnormen van toepassing als het gaat om taalgebruik en bejegening, alsmede de lichamelijke integriteit.

Bij de start van ieder schooljaar worden deze schoolafspraken opnieuw met de kinderen besproken en toegelicht. De schoolafspraken hangen op een prominente plek in de hal en in ieder groepslokaal. Voor de kinderen zijn de afspraken een goed instrument om hun eigen gedrag te toetsen en in positieve zin te ontwikkelen.

De TSO en BSO van kinderopvang [redacted] hanteert dezelfde regels, waardoor het duidelijk is, dat altijd en overal in de school dezelfde regels gelden.

1.1 Gedeelde verantwoordelijkheid

Als school en ouders/verzorgers zijn we samen verantwoordelijk. Samenwerking tussen ouders, verzorgers en school is belangrijk voor de ondersteuning van het leerproces, zowel de cognitieve als de sociale en emotionele ontwikkeling. Om onze samenwerking zo prettig mogelijk te laten verlopen, hebben we een aantal spelregels geformuleerd. Hierin staat aangeven wat wij van leerkrachten en ouders/verzorgers t.o.v. elkaar en ouders/verzorgers t.o.v. andere ouders/verzorgers verwachten.

Zijn er situaties die escaleren, dan is een ieder verantwoordelijk om elkaar te steunen en hulp te bieden, daar waar dat kan. In eerste instantie zullen ouders/verzorgers en leerkracht er samen uit moeten komen. Is dit niet mogelijk, dan worden ouders doorverwezen naar de directie.

De leerkracht en ouders/verzorgers t.o.v. elkaar…..

- zien elkaar als partner bij de begeleiding/opvoeding van de kinderen, maar de ouder/verzorger blijft eerst verantwoordelijk.
- stellen vertrouwen in elkaar.
- hebben een open, rustige houding t.o.v. elkaar.
- behandelen elkaar respectvol, begripvol en correct.
- tonen belangstelling, zonder nieuwsgierig te zijn.
- maken problemen bespreekbaar.
- de leerkracht is helder en transparant in de communicatie naar ouders/verzorgers. Slechtnieuws gesprekken worden niet vermeden.

De ouder/verzorger t.o.v. andere ouders/verzorgers
- is zich bewust dat ieder kind voor zijn/haar ouder(s) zeer dierbaar is.
- beseft dat ouders eerstverantwoordelijk zijn voor hun eigen kind.
- spreekt geen kwaad over de ander en laat dit andere ouders ook niet toe.
- bemoeit zich niet met ruzies of onenigheden op het schoolterrein.
- tracht zich op zijn/haar wijze in te zetten voor het welzijn van de leerlingen.
- neemt eigen verantwoording in het bespreekbaar maken van problemen en verschuilt zich daarbij niet achter anderen.

2. Stappen bij overtreding van de gedragsafspraken

Het protocol van gedragsafspraken wordt door leerlingen, ouders en medewerkers consequent nageleefd. Iedereen is in principe zelf verantwoordelijk voor een correcte uitvoering daarvan. Het is echter de zorg van allen binnen de school er op toe te zien dat iedereen zich volgens het protocol gedraagt. Het niet naleven van het protocol leidt tot sancties.

2.1 Storend of grensoverschrijdend gedrag

Op onze school worden we soms geconfronteerd met storend of grensoverschrijdend gedrag. *Storend gedrag* is een brede waaier van gedragingen die in meerdere of mindere mate als onwenselijk, ongepast, lastig of zelfs schadelijk worden ervaren door de persoon zelf, de anderen of de omgeving. Storend gedrag is een *subjectief* gegeven.

Dit gedrag kan zowel fysiek, verbaal als materieel zijn. Voorbeelden hiervan zijn o.a.:
- fysiek: slaan, duwen, schoppen, krabben, spuwen, driftbuien etc.
- verbaal: (uit)schelden, tegenspreken, liegen, vloeken etc.
- materieel: afpakken, vernielen, kwijtraken van spullen die andermans eigendom zijn etc.

Grensoverschrijdend gedrag is gedrag dat bewust en/of bewust kwetsend is. Bewust storend of agressief gedrag in de klas, een andere leerling bewust pijn doen, bewust vernielen van materialen, bewust uitschelden van een leerling, leerkracht of ouder zijn hiervan voorbeelden.

2.2 Gedragsprobleem of gedragsstoornis

Iemand heeft *een gedragsprobleem* als hij regelmatig ongewenst gedrag vertoont dat voor anderen (de omgeving) storend is. Voorbeelden hiervan zijn o.a. driftbuien, agressief gedrag, woedeaanvallen of pesten. Een gedragsprobleem heeft iemand ontwikkeld, het is geen eigenschap. Het is ontstaan in de omgeving van het kind en is aan de situatie gebonden. De ontwikkeling van deze kinderen verloopt daardoor (tijdelijk) minder goed.

Een *gedragsstoornis* is met de geboorte meegegeven. Het probleem is niet te verhelpen, de persoon moet ermee leren omgaan. De stoornis heeft invloed op de ontwikkelingsfuncties. Deze kinderen reageren anders op nieuwe prikkels, kunnen niet goed tegen veranderingen en/of hebben moeite zich in te leven in anderen en sociale situaties te begrijpen.

Zowel kinderen met een gedragsprobleem als met een gedragsstoornis zullen zich moeten conformeren aan de schoolafspraken. Voor kinderen met een gedragsstoornis zal er, in overleg met een deskundige en ouders/verzorgers, een gericht gedragshandelingsplan opgesteld worden. Indien de problemen van dien aard zijn dat de school geen hulp meer kan bieden, dat er onevenredige aandacht voor de gedragsproblemen wordt gevraagd en/of dat de veiligheid van anderen in het geding komt, dan zal de school een

verwijderingtraject opstarten en/of doorverwijzen naar een andere passende onderwijsplaats.

2.3 Het stappenplan

Grensoverschrijdend gedrag wordt in het leerlingdossier bijgehouden. Hierin worden ook de genomen stappen uit het gedragsprotocol beschreven. Ouders mogen na afspraak het dossier van hun kind inzien en kunnen hiervoor een verzoek indienen bij de directie van de school.

Hieronder staan de stappen die we bij **grensoverschrijdend gedrag** hanteren.

Stap 1
Indien een leerling zich niet aan de gedragsafspraken houdt en daardoor een problematische situatie veroorzaakt, wordt door de groepsleerkracht een passende sanctie opgelegd.
Afhankelijk van de ernst van het grensoverschrijdend gedrag wordt tevens bij wijze van waarschuwing de **witte kaart** uitgereikt. Op deze kaart wordt zowel door de desbetreffende leerling als de leerkracht de situatie en het grensoverschrijdende gedrag beschreven. Alvorens de leerkracht besluit tot een witte kaart, houdt hij/zij ruggespraak met een collega-leerkracht of directeur.

De groepsleerkracht:
- Bespreekt het voorval met de leerling en vult samen met de leerling de witte kaart in.
- Maakt afspraken met de leerling om het gedrag een volgende keer te voorkomen.
- Neemt contact op met de ouders en geeft een kopie van de witte kaart mee naar huis.
- Informeert de directeur over de witte kaart

De directeur of leerkracht maakt een aantekening van de witte kaart in het leerling-dossier.

Stap 2
Wanneer de leerling zich opnieuw niet aan de afspraken of zich niet aan de gemaakte afspraken van de witte kaart houdt, wordt door de groepsleerkracht/medewerker een passende sanctie opgelegd.

De leerling mag één of meerdere pauzes/activiteiten niet meedoen met de rest van de groep en/of de leerling wordt tijdelijk (een aantal uur of dagdeel) in een andere groep opgevangen of bij een andere medewerker van de school. De leerling krijgt werk mee om daar te maken. De collega voert geen straf uit, maar vangt slechts op.

Dit is te beschouwen als **een afkoelingsperiode.**

NB De ernst van het grensoverschrijdende gedrag kan ertoe leiden dat direct stap 2 wordt ingezet. Dit is ter beoordeling aan de groepsleerkracht/medewerker.

Stap 3
Wanneer het kind zich wederom niet aan de gedragsafspraken houdt, wordt de **gele kaart** uitgedeeld. Op deze kaart wordt zowel door de desbetreffende leerling als de leerkracht/medewerker de situatie, het grensoverschrijdende gedrag en gemaakte afspraken met ouders, leerling en directeur beschreven. De ouders worden door de school c.q. [redacted] uitgenodigd voor een gesprek met de directeur en de betrokken medewerker. In dit gesprek worden de ouders op de hoogte gesteld van de gebeurtenissen

en de maatregelen die wij nemen als hun kind weer het ontoelaatbare gedrag laat zien. Er worden passende afspraken gemaakt om het gedrag een volgende keer te voorkomen. Ouders krijgen een kopie van de gele kaart meer naar huis.

De directeur maakt een aantekening van de gele kaart in het leerling-dossier.

Stap 4
Indien ondanks het uitdelen van een gele kaart geen verbetering optreedt en/of het grensoverschrijdend gedrag leidt tot een onwerkbare situatie voor medewerkers en/of overige leerlingen wordt door de directeur een **rode kaart** gegeven. Een rode kaart betekent een vorm van schorsing.

NB Afhankelijk van de ernst van de zaak kan ook direct een rode kaart worden gegeven. Een leerling kan dus ook na een eenmalig incident geschorst worden.

Dit kan zijn:
A. 1 tot meerdere dagdelen bij een collega in de klas, met werk, op de eigen locatie
B. 1 tot meerdere dagdelen schorsen
   Er vindt een externe time-out plaats. Bij schorsing wordt een leerling voor een periode, variërend van 1 tot 3 dagen, de toegang tot de school ontzegd. De ouders worden gebeld met het verzoek hun kind te komen halen. De dag daarop worden de ouders op de school uitgenodigd om vervolgafspraken te maken om herhaling te voorkomen. Deze afspraken worden schriftelijk vastgelegd en aan de ouders en groepsleerkracht verstrekt. De gemiste leerstof moet door de leerling in de eigen tijd worden ingehaald. Een schorsing moet gezien worden als de allerlaatste waarschuwing.
C. Combinatie van A en B
D. Een totaal andere sanctie afhankelijk van de leerling en wat er gebeurd is

De directeur maakt een aantekening van de rode kaart in het leerling-dossier. In geval van sanctie B en C worden ook de directeur-bestuurder van [redacted] en de leerplichtambtenaar op de hoogte gesteld.
Bij aanhoudend grensoverschrijdend gedrag kan door de directie of intern begeleider deskundige hulp worden ingeschakeld, zoals schoolmaatschappelijk werk of de schoolarts van de GGD.

Stap 5
Als het grensoverschrijdend gedrag na de schorsing aanhoudt wordt, in het uiterste geval, de **verwijderingprocedure** in gang gezet.

De beslissing tot verwijdering van een leerling wordt door de directie, in overleg met het bestuur van de school, genomen. Bij verwijdering wordt een kind uitgeschreven en niet meer toegelaten op school.

2.5 Afspraken m.b.t. de verschillende stappen

- *Voordat een leerkracht een kaart geeft*, gaat hij eerst met een andere collega (of de directie) in gesprek over het incident. N.a.v. dit gesprek wordt besloten of een leerling wel of geen kaart krijgt en/of welke vervolgstappen nodig zijn. Dit moet voorkomen dat er te snel een besluit wordt genomen en een kaart eventueel moet worden ingetrokken.
- *De directie wordt altijd op de hoogte gesteld, voordat een kaart wordt uitgedeeld.*.
- Pas na het gesprek met de ouders/verzorgers wordt *een kaart definitief* gegeven. Dit vanwege de mogelijkheid dat uit het gesprek feiten naar voren komen die de school nog niet wist en die reden zijn de beslissing voor een kaart te heroverwegen.
- *Na ieder incident waaruit een kaart kan volgen* stelt de groepsleerkracht de directie op de hoogte. Er wordt door de groepsleerkracht/medewerker *altijd* contact opgenomen met de ouders/verzorgers.
- Indien *een andere leerling betrokken is bij of de dupe is van* grensoverschrijdend gedrag, zullen zijn of haar ouders ook op de hoogte gesteld worden van de acties die zijn ondernomen. Zij het met inachtneming van de privacy.
- Bij de start van het nieuwe schooljaar begint *iedere leerling blanco*. Bij de overdracht wordt de volgende leerkracht wel geïnformeerd over het feit dat zich incidenten hebben voorgedaan.

3. Omgaan met pestgedrag

In dit deel van het gedragsprotocol gaan we nadrukkelijk in op de aanpak van pesten. Wij vinden deze negatieve vorm van gedrag en de aanpak daarbij door de school van een dergelijk groot belang, dat dit expliciet onderdeel van het gedragsprotocol uitmaakt.

3.1 Wat verstaan wij onder pestgedrag?

Pestgedrag is herhaaldelijk, langdurig en systematisch negatief gedrag van één of meerdere leerlingen met de bedoeling een ander lichamelijk of geestelijk te kwetsen. Het is gedrag waarmee je de grens van een ander overschrijdt. Pesten kent vele verschijningsvormen.

Uitgangspunten

- De school probeert pestproblemen te voorkomen door o.a. een gedragsprotocol te hanteren en lessen en activiteiten aan te bieden in het kader van sociaal emotionele ontwikkeling.
- Als pesten optreedt zal de leerkracht, in samenwerking met de ouders/verzorgers, dat signaleren en duidelijk stelling en actie ondernemen. Samenwerking tussen school en ouders/verzorgers is daarbij uitermate belangrijk.
- Leerlingen hebben bij een pestprobleem een verantwoordelijkheid naar elkaar toe. Hulp vragen aan de leerkracht wordt niet opgevat als klikken. Er vinden gesprekken tussen de leerkracht en de betrokken leerlingen plaats.
- Wanneer er gepest wordt buiten schooltijd kan de leerkracht, indien gewenst, wel over het probleem praten, maar de ouders blijven verantwoordelijk voor wat zich buiten schooltijd afspeelt. Wanneer pestproblematiek zich voordoet tijdens de buitenschoolse opvang, zullen de medewerkers van [redacted] hierover de school informeren om vervolgens samen actie te ondernemen.
- De directeur is de pestcoordinator van de school. Leerlingen kunnen te allen tijde ook bij de directeur terecht met meldingen van pestgedrag.

3.3 Aanpak van pestgedrag

Er kan pas sprake zijn van aanpak van pestgedrag als hiervan melding wordt gemaakt. Het is belangrijk dat kinderen en/of ouders/verzorgers pestgedrag - ook als ze er niet bij betrokken zijn - aan de groepsleerkracht, directeur of andere medewerker doorgeven.

Bij de aanpak van het pesten richten wij ons op een drietal niveaus, te weten:
- *A. Individueel niveau*
- *B. Groepsniveau*
- *C. Schoolniveau*

A. Individueel niveau

De eerste persoon, die binnen de school met afwikkeling van pestgedrag te maken krijgt, is meestal de leerkracht. Deze vormt daarom ook een belangrijke spil in de bestrijding van pestgedrag.

Bij ingrijpen in pestgedrag worden veel gesprekken gevoerd. Hierbij krijgen we te maken met een viertal soorten gesprekken:
- *incidentgesprekken:* deze voeren we bij direct ingrijpen op het moment van pesten om dit onmiddellijk te doen stoppen.
- *herstelgesprekken:* deze voeren we na het incident met de pester met als doel dat hij/zij de afspraken vanuit het gedragsprotocol in het vervolg nakomt.
- *ondersteunende gesprekken:* voert de groepsleerkracht met kinderen nadat ze gepest werden of bij vermoeden van pesten.
- *begeleidende gesprekken:* voert de groepsleerkracht met kinderen - zowel pester als gepeste - om hen inzicht te geven in hun sociale functioneren.

Aanpak door de leerkracht bij individuele pestgevallen:
1. we grijpen direct in bij constatering van pestgedrag.
2. afhankelijk van plaats en tijdstip neemt de leerkracht een - tijdelijke - maatregel ter oplossing. Dit kan stap 1 van het gedragsprotocol zijn.
3. de leerkracht geeft het incident - indien van toepassing - direct door aan andere leerkracht(en) en aan de pestcoordinator (de directeur).
4. de leerkracht maakt een aantekening van het pestgedrag in het leerlingdossier
5. bij ernstig pestgedrag worden de ouders van pester en slachtoffer geinformeerd
6. bij herhaald, hardnekkig of agressief pestgedrag worden de ouders van de pester voor een gesprek uitgenodigd.
7. de ouders wordt bij extreem gedrag het vervolgtraject medegedeeld (zie gedragsprotocol "schorsing of verwijdering").

B. Groepsniveau

Het is van wezenlijk belang dat de sfeer in de groep optimaal is. De leerkracht zal zijn/haar uiterste best doen om dit zo te verbeteren dat kinderen zich er thuis, gewenst en dus veilig voelen.

Aanpak in de groep om pesten tegen te gaan:

- de leerkracht probeert met gevarieerde en aantrekkelijke lessen de mediawijsheid en de sociale weerbaarheid van kinderen te vergroten
- de leerkracht besteedt regelmatig aandacht aan de gedragsregels

- de leerkracht zal duidelijk maken dat het melden van pesten "géén klikken" is
- de leerkracht zal aangeven dat hij/zij de meldingen serieus zal nemen

- de leerkracht beloont gewenst gedrag en bestraft agressief gedrag en pestgedrag
- de leerkracht zal de groep zodanig mobiliseren dat zij stelling neemt tegen het pesten en zal samen het pesten laten oplossen als hun eigen "groepsverantwoordelijkheid"
- de leerkracht zal de ouders betrekken bij de pestproblemen (bv. ouderavond, individuele oudergesprekken, meegeven van brochures of daarnaar verwijzen)

C. Schoolniveau

Beleidsplan
De school heeft dit beleidsplan (=gedragsprotocol) opgesteld om onder andere het pesten tegen te gaan. Binnen de kaders van dit beleidsplan zullen we het pesten bestrijden. Jaarlijks zullen we dit beleidsplan op zijn haalbaarheid toetsen en indien noodzakelijk aanpassen. Alle ouders worden via de schoolgids en/of het ouderportaal op de hoogte gebracht van het gedragsprotocol.

Binnen de school
We hanteren afspraken met betrekking tot rust binnen de gangen en andere ruimtes. Zo mogen de kinderen niet hollen of rennen en ook niet hard roepen of schreeuwen. Door toezicht te houden tijdens het naar binnen en buiten gaan, houden we de kinderen hier aan. Dit geeft de kinderen een gevoel van veiligheid.

Buiten de school
Om goed overzicht op het spelen van de kinderen te houden, surveilleert er een leerkracht en/of medewerker van [redacted] op de speelplaats tijdens pauzes. Bij constatering van pestgedrag zal de leerkracht/medewerker:
- Door middel van een gesprek het gedrag zo snel mogelijk doen ophouden.
- Als het niet snel duidelijk is wat er aan de hand is, beide partijen scheiden.
- Het geconstateerde gedrag aan de groepsleerkracht(en) melden.

Pesten kan ook thuis plaatsvinden, bijvoorbeeld via social media. Het is belangrijk dat ouders/verzorgers of medeleerlingen dergelijk pestgedrag aan de school melden. Het kan daarbij zinvol zijn een screenshot of foto van de gesprekken of berichten te overleggen. In overleg tussen de groepsleerkracht, pestcoordinator en ouders zullen passende acties worden ondernomen.

Herhaald pestgedrag
Indien een pester in herhaling valt van zijn pestgedrag, dan zal de school passende maatregelen nemen. Deze maatregelen kunnen, afhankelijk van de mate en ernst van het pestgedrag, bestaan uit:
- Het op de hoogte stellen van de ouders van de pester van zijn/haar gedrag.
- Een corrigerend gesprek met de ouders/verzorgers van de pester en de directie.
- Het maken van constructieve afspraken over hoe het pestgedrag gestopt zal worden.
- De leerling, in uitzonderlijke gevallen, schorsen of in overleg en met goedkeuring van het bestuur de leerling van de school verwijderen (zie gedragsprotocol stappen).

kinder
ombudsman

Dit is een publicatie van de
Kinderombudsman

April 2025

www.kinderombudsman.nl